యుగ సంధి

మూలం
శ్రీ జయకాంతన్
అనువాదం: విశాలి

గౌరి బామ్మగారు ఓర్పుతో చాలాసేపు బస్సులో నిలబడింది. అందరూ దిగాక, తన కాకీరంగు సంచీయొక్క భారాన్ని నడుము దగ్గరగా ఎత్తుకుని ఆఖర్నవచ్చింది.

"అవ్వా.........అవ్వా ! సంచీని తీసుకుని రావా? ఒక్క అణా ఇయ్యి అవ్వా".

"బండి కావాలా అమ్మా?"

"పురుప్పాలెం ప్లీడరు గుమస్తాగారింటికేనా... రండి పోదాం"— అని అనేక స్వాగత కంఠాలతో ఆమెని దిగనీయకుండా అడ్డుపడి నిలిచిన బండి వాళ్లనీ, కూలీ కుర్రవాళ్లనీ చూసి ఆదరంగా నవ్వి అవ్వగారు చెప్పింది.

"నాకేమీ వద్దయ్యా.......కొంచెం దారి వదలితే నేను మెల్లగా నడిచే వెళ్లిపోతాను.....ఏమయ్యా ఇలా ఇంటినికూడా తెలిసిపెట్టుకున్నావే. నేను నెలకు ఒక్కసారి వస్తున్నానే, ఏనాడేనా బండిలో వెళ్లానా.?" అని ఒక్కొక్కరికీ ఒక్కో జవాబు చెప్పి, వారిని తప్పించుకుని దారిచేసుకుని, నిప్పుల్లాగా దహించే ఎండలో మునుగు లాక్కుని నడుమున ఎత్తుకున్న భారంతో కాలుతున్న మట్టిని అదిమి అదిమి త్రొక్కుతూ ఒక ప్రక్కగా ఒరిగి నడచింది బామ్మగారు.

బామ్మగార్కి వయస్సు డెబ్బయి అయినా శరీరం ధృఢంగానే ఉంది. వయస్సువల్ల ఏర్పడిన స్థూలమూ, అందువల్ల కలిగే అలసటా ఇంటికి వెళ్లాకే కదా తెలుస్తుంది?.......

ఆమె కళ్ల ఎదుటే నిన్న పుట్టిన పిల్లలంతా, అదుగో రిక్షాలలోనూ, జట్కాలలోనూ సైకిళ్ల మీదా ఎగిరి ఎగిరి పరుగులెత్తుతున్నారు.

వర్షమూ, ఎండా మనుష్యుల్ని తరిమే తీరుని తలచుకుని బామ్మగారు నవ్వుకుంది.

ఆవిడకిదంతా ఒక లెక్కా? వరదలాగా పొంగి వచ్చిన జీవితపు సుడి గుండాలలోనూ, అటు పిమ్మట హఠాత్తుగా ఎండిన ఎడారిగా మారిపోయిన జీవితపు అగ్నిలోనూ ఓర్పుతో నడిచి అలవాటయిన ఆవిడని, ఈ ఎండా వానా ఏమిచేయగల్గుతాయి? ఏమిచేస్తే మాత్రం ఏం?

కాలుతున్న మట్టిని పాదాలు అదిమి అదిమి త్రొక్కగా, ఆడుతూ ఆడుతూ నడుస్తోంది బామ్మగారు.

దారిలో బాట ప్రక్కగా నలుగురైదుగురు మనుష్యులు నిలుచుని సుఖాన్ని చవి చూడ్డానికని మొలిచిన పెద్ద ఛత్రంలాగా నీడని పరుస్తోందొక చిన్న వేపచెట్టు.

ఆ నీడలో ఒంటరిగా కాస్త నిలుచుంది బామ్మగారు. కాల్చి దహించే ఆ ఎండ నడుమ, సుఖాన్నివ్వడానికని పడిన ఆ నీడలాగా, యంత్రాలనే తప్పించి, వేరే దేన్నీ నమ్మని ఈ ఇరవైయవ శతాబ్దంలో— గత శతాబ్దపు చిహ్నంగా తన స్వంత కాళ్లనే నమ్మి నిలుచున్న— చూడ్డానికి అపురూపమైన ఆ ముసలావిడ ప్రసన్నతలాగా మెల్లగా వీచిన చల్లగాలిలో వేప రెమ్మలు కదిలాయి. "శంభో ! మహాదేవా !" అని భగవంతునికి కృతజ్ఞత తెలుపుకుని ఆ శీతలాన్ని అనుభవించింది బామ్మగారు.

బామ్మగారి మునుగున్న గుండ్రటి ముఖంలో ఒక పసిదాని కళ నిండివుంది. ఈ వయస్సులోకూడా ఆమె నవ్వేటప్పుడు పలు వరుసలు అందంగా అమరి ఉండటం ఒక వింతే ! ఆవిడ గడ్డంపై కుడి ప్రక్కగా ఒక మిరియం గింజంతకంటే కొంచెం పెద్దదిగా ఉన్న అందమైన నల్లటి మచ్చ. దాని మీద మాత్రం నల్ల నల్లని రెండు వెంట్రుకలు— ఇవన్నింటినీ ఒక్కసారి చేర్చి చూసేవారు ఈవిడ యవ్వనప్రాయంలో ఎలాగ ఉండి ఉంటుందో అని అనుకోకుండా ఉండలేరు.

బామ్మగారి బంగారపుచ్ఛాయ మేనిపై అధికంగా వర్ణభేదం కనపడకుండా నారపట్టు పంచ గాలిలో రెపరెపలాడింది. చీరతో పెట్టుగున్న మునుగు తొలగినప్పుడల్లా ముళ్ల ముళ్లలాగా లేశంగా కనపడుతోంది— రోజులయినందువలన పెరిగిన— నెరిసిన జుట్టు. మెడలో స్పటికమాల, నుదుట చెమటతో చెదరిన విభూతి రేఖలు. చీర కొంగుతో ముఖాన్ని, చేతులని వక్షస్థలంపు చీర మడతలని రాసుకుని తుడుచుకుంది. అప్పుడు కుడి రొమ్ముమీద ఉన్న చిన్న పగడంలాంటి ఎర్రటి మచ్చ బయటికి కన్పించింది.

—తిరిగి నీడలోనుండి ఎండలోకి వచ్చి మట్టి నుంచి బాగా కాలిన 'కెడిల' నది ఆనకట్ట కాంక్రీటు నేలమీద పాదాలని శాంతంగా మోపి, ఆడుతూ, ఆడుతూ ఆమె వచ్చేటప్పుడు—

ఆనకట్టమీద గట్టు వారగా, బామ్మగారిమీద పడకూడదన్న భయానుభూతితో తప్పుకుని నిలుచుని, చేతిలోనున్న చిన్నరేకు పెట్టెతో దండం పెట్టాడు. ఒక బాగా ఎరిగున్న— మంగలి.

"బామ్మగారూ ....ఎక్కడ్నుంచి, నైవేలి నుంచా?" అని ఆదరంగా అడిగాడు.

"ఎవరూ వేలాయుధమా?........అవును ! నీ పెళ్లాం నీళ్లాడిందా?" అని ఆత్మర్ధంగా అడిగింది ముసలావిడ.

"ఆడిందండీ...........మొగపిల్లవాడే"

"బాగా ఉండనీ.........భగవంతుని లీల.......! ఇది మూడో పిల్లవాడా?"

"అవునండి" అని తృప్తిగా నవ్వాడు వేలాయుధం.

"నువ్వు అదృష్టవంతుడవే........ఎలాంటి కష్టమైనాపడి చదివించు. విన్నావా?" అనగానే వేలాయుధం జారు ముడిని గోక్కుంటూ నవ్వాడు.

"ఓరి పిచ్చాడా, ఏమిటి నవ్వుతున్నావు? కాలం చాలా మారిపోతోందిరా, నీ తండ్రి కాలం నీ కాలం ఇలాగ పెట్టెలు మోసే వెళ్లిపోయింది.......ఇక మీదట ఇలాగ జరగదు.......పురుషులంతా షాపులకి వెళ్లటున్నారు........ఆడవారికంతా వాళాగా ఇంకమీదట లేదని ఇప్పుడే తెలిసిపోయిందే...... పూ......అంతాసరే కాలం మారేటప్పుడు మనుష్యులూ మారాలి.........ఏం, నేను చెప్పేది?" అనిచెప్పి ఏదో రహస్యంగా మాట్లాడినట్లు బామ్మగారు నవ్వింది. జవాబుగా వాడూ నవ్వాడు.

"ఇదుగో. ఎండకి రెండు కొరుకుతూ వెళ్లు" అని చంకవున్న చిన్న సంచీలో బయటికి కన్పడుతూ నిలిచిన రెండు నక్కదోస పిందెలని తీసి వాడు చాపిన దోసిలిలో వేసింది.

"బస్సులో వస్తుంటే అణాకి నాలుగని అమ్మాడు ....పిల్లలకి ఉంటాయికదా అని ఒక నాలుగు అణాలకి కొన్నాను" అని ఆవిడ చెప్పగానే వేలాయుధం ఒక దండంపెట్టి— తనని ఆవిడ దాటేంతవరకు నిలబడి, తర్వాత తన దారిన తాను వెళ్లాడు.

చిదంబరంలో పుట్టి పెరిగిన గౌరమ్మగారు తన పదో వయస్సులో ఈ కడలూరులో మంచి స్థితిలో నున్న ఒక కుటుంబంలో కాపరంచేసింది. పదహారో ఏటన చేతిలో ఒక పిల్లాడితో విధవ రూపు వచ్చాక కూడా, ఇంతకాలం తన కొడుకుని తన భర్త వాటాకి వచ్చిన ఇంటిని వదిలి ఏ వూరూ వెళ్లలేదు.

కానీ తన కొడుకు కడుపున పుట్టిన పెద్ద కూతురు గీత పెళ్లి కూతురయిన పది నెలలకే ధరించిన సుమంగళి వేషాన్ని నాటకపు రంగులని తుడుచుకున్నట్లు తుడిచేసుకుని కుటుంబాన్ని ముంచే పెద్ద శోకంగా అయి రోదిస్తూ తన ఒడిలో పడి విలపించిన రోజు మొదలు తన జీవితంలో చవి చూచే కడసారి దుఃఖంగా ఆమెని దగ్గరికి తీసింది గౌరి బామ్మగారు. తన కౌగిలింతలో, తన ఆదరంలో తన కన్నీటితో, తన స్పర్శతో ఆమెని దగ్గరగా 'తీసుకోవడమే' తన బాధ్యతగా స్వీకరించింది. అంతవరకూ గీతమీద, కొడుకుకన్న అమ్మాయన్న పాశం మాత్రమే కలిగిన బామ్మగారు— భర్తని కోల్పోయిన రోజు మొదలు తన ప్రాణాల్నే కొడుకుమీద పెట్టుకున్న ఆ తల్లి— దాన్ని మార్చుకుని గీతకి ఓదార్పునిచ్చే బాధ్యత వహించింది.

గౌరి బామ్మగారు తన గడచిన కాలపు వర్తమాన ప్రతినిధిగా తననే ఆమెలో చూసుకోసాగింది.

బామ్మగారి కొడుకు గణేశయ్యరు తండ్రి మరణాన్ని— అందువల్ల కల్గిన అత్యంత శోకాన్ని గ్రహించినవాడు. ఆయన భార్య పార్వతి అప్పుడప్పుడు రహస్యంగా ఖండించేదానికి తగ్గట్టే ఆయన ఒక తల్లిచాటు పిల్లవాడే.

విధవ అయిన గీతని గూర్చి అనేక విధాలుగా ఏడ్చి ఏడ్చి తర్వాత ఒకరోజు హైస్కూలు చదువుతో ఆపేసిన ఆమెని, ఉపాధ్యాయ శిక్షణకి పంప నుద్దేశించి, సందేహించి సందేహించి తన తల్లి అభిప్రాయం అడిగినప్పుడు, ఆయన నిర్ణయాన్ని అతిగా ప్రశంసించి, ఆవిడ అంగీకరించగానే, గౌరీ బామ్మగార్ని కొలవడానికి అంచనవేయడానికి ఆయన వలన సాధ్యంకాలేదు.

బామ్మగారు, మారిన కాలంలో పుట్టిన గీత అదృష్టాన్ని తలచుకుని మనస్సులో ఉప్పొంగింది...

శిక్షణ ముగిసి చాలాకాలం స్వంత వూరులోనే పనిచేస్తున్న గీతకి పోయిన సంవత్సరం— క్రొత్తగ జనించి త్వరగా పెరిగిపోతున్న పరిశ్రమల నగరమైన నైవేలికి ఉద్యోగ బదిలీ వచ్చినప్పుడు గణేశయ్యర్ విచారించారు.

"దాని కేమిటి? నేను వెళ్తాను తోడుగా.... అని, ఈ అవసాన కాలంలో కొడుకుని కుటుంబాన్ని వదిలి వంటరిగా ఆమె స్వయంగా ముందుకు వచ్చిన కారణం, ఎక్కడ ముప్ఫయి సంవత్సరాలేనా దాటని తన గీత వైధవ్యపు చీకటి గదులలో బంధించబడిపోతుందేమోనన్న భయమే.

ఈ ఒక్క సంవత్సర కాలంలో, పెద్ద సెలవులకి ఇద్దరూ వచ్చివుండి వెళ్లటమేకాక, శని, ఆదివారాలలో తలచుకున్నప్పుడు వచ్చేస్తుంది బామ్మ

గారు. అందుకు ముఖ్యమైన కారణాలలో ఒకటి ఆమెకి అలవాటయిన మంగలివాడు వేలాయుధమూ అంతకు ముందర వాడి తండ్రులు తప్ప వేరే ఎవరి దగ్గరా బామ్మగారికి కేశాలని తీసుకునే అలవాటు లేనందువలననే.

ఇప్పుడు దారిలో ఎదురయిన వేలాయుధం, మర్నాడు ప్రొద్దున్న తన ఇంటిముందర వచ్చి ఉంటాడని బామ్మగారికి తెలుసు. తావాల్సి

యుగసంధి

ఉంటుందనికూడా వాడికి తెలుసు. అది అలవాటు.

ఒక మైలుకంటే తక్కువైన ఆ దారిని అర్ధ గంటసేపు నడిచి ఆమె ఇంటిదగ్గరగా వచ్చినప్పుడు గణేశయ్యరు ముఖానికి దినపత్రికని అడ్డు పెట్టుకుని ఈజీ చైరులో సాగిలబడి నిద్ర పోతున్నారు. ప్రక్కన తెరచి ఉంచిన తగరపు డబ్బా,

చేటలో పోసుకున్న మినప్పప్పుతో, ముక్కుమీద మున్న కళ్లజోడుని దించి రాళ్లు ఏరుతూంది కోడలు పార్వతమ్మ. పూచల దడి పెట్టి మూసిన ముందర ప్రక్క, కటకటాలలో ఒక మూలగా ఎండకి చాటుగా వ్రేలాడుతున్న తడక వారగా లక్క పిడతలు చెదరి ఉండగా, నోట్లో ఏదో అర్ధం లేని సంభాషణలు తాను మాత్రం రాగంతో గొణుగుతూ సంసారవు ఆట నడుపుతోంది. ఆఖరి

మనుమరాలైన ఆరేళ్ల జానా.

—బామ్మగారు వచ్చి నిలుచోవటం ఎవరూ గమనించనందువలన— ఇనుప తలుపు గడియగని జరిపి లేశంగా శబ్దం చేయవలసి వచ్చింది. ఆ చిన్న శబ్దానికి ఆటల స్వారస్యంతో తిరిగి చూసిన జానా, ప్రేమతో నిండిన ఆతృతతో "బామ్మా" అన్న పిలుపుతో కళ్లని పెద్దవిగా తెరచి ముఖాన్ని విప్పారచేసింది.

"తలుపుని తెరవవే" అని బామ్మ చెప్పేది చెవులో పడటానికి ముందరే, "అమ్మా అమ్మా... బామ్మ వచ్చేసిందమ్మా, బామ్మ వచ్చేసింది !......" అని అరుస్తూ లోపలికి పరిగెత్తింది జానా.

తలుపు తెరవకుండా తన రాకని తెలుపుతూ లోపలికి పరిగెత్తిన పిల్లనిచూసి బామ్మగారు నవ్వింది.

గణేశయ్యగారు, ముఖంమీద పడివున్నపత్రి కని లాగి కళ్లు తెరచి చూసారు. పిల్ల ఉత్సాహపు కేకలు వలన హఠాత్తుగా లేచి ఎర్రబడిన కళ్లతో బెదరి బెదరి తదేకంగా ఒక్క నిముషం ఏమీ అర్థమవకుండా గుడ్లప్పగించారాయన. అంతలోగా "ఏమిటే శనీ. ఇలా అరుస్తూ పరిగెత్తుతున్నవు !" అని పిల్లని తిట్టేసి, "రాండి, ఎండలో నడిచి వచ్చారు......ఒక బండి చేసుకోకూడదా" అని అంగలార్చుతూ మర్యాదతో లేచి వచ్చి తలుపు తెరచింది పార్వతి.

"ఇక్కడుండే చోటుకి బండీ వాహనమూ కావాల్సి వచ్చింది. వాడో పదణాలు ఇయ్య, ఎనిమిదణాలు ఇయ్య అంటాడు.........." అని విసుక్కుంటూ మెట్లెక్కి లోపలికి వచ్చిన తల్లిని చూడగానే "మంచి ఎండలో వచ్చావమ్మా......పార్వతీ ! అమ్మకి మజ్జిగ తీసుకొచ్చి ఇయ్య" అని ఉప చరిస్తూ ఈజీచైరులో నుంచి లేచారు గణేశయ్యగారు.

"పాపం. గాఢ నిద్రపోతున్నావు. ఇంకా కొంచెం పడుకో" అని అల్లుని చేతో కూర్చోబెడుతూ, ఈజీచైరు ప్రక్కనే ఉన్న స్టూలుమీద సంచిని పెట్టి మంచిపాలో దిగి, తొట్టెలోని మంచినీటిని తీసుకుని కాళ్ళూ ముఖమూ కడుగుకుని, తలమీద కూడా ఒక చేతితో తీసుకుని చల్లుకుంది బామ్మగారు. తర్వాత కొంగుతో ముఖాన్ని తుడుచుకుని సావిట్లోని షెల్ఫుండులోంచి విభూతిపండు తీసుకుని "శంభో ! మహాదేవా" అని పుష్య విభూతి పెట్టుకుని వచ్చేవరకూ గణేశయ్యగారు ఈజీచైరు దగ్గరే నిలబడి ఉన్నారు.

ఆ ఈజీ చైరు బామ్మగారికి స్వాతంత్ర్యపు సింహాసనం. ఆవిడ ఇంటిలో లేనప్పుడు మాత్రమే ఎవరైనా దాంట్లో కూర్చోవడం అలవాటు. ఆవిడ ఈజీచైరులో కూర్చున్నాక ప్రక్కనే ఉన్న ఒక కుర్చీ లాక్కుని కూర్చుని విసరసాగారు గణేశయ్యగారు. అందుకోసమే కాచుకున్న దానిలా బామ్మ కూర్చోగానే ఆవిడ వడిలోకి వచ్చి ఎక్కింది జానా.

"బామ్మ ఎండలో వచ్చింది. కొంచెం తప్పుకో... వచ్చి రాగానే మీదకి ఎక్కి......" అని విసురుతున్న విసరకర్రతో జానాని తట్టారు గణేశయ్యగారు.

"ఉండనియరా......పసిపిల్ల ! నువ్వు కూర్చో"

అని పిల్లని ఒడిలోకి లాక్కుని పట్టుకుంది బామ్మగారు.

"ఇప్పుడేం చేస్తావోయ్" అని నాలుక కరిచి చూపి తండ్రిని వెక్కిరించింది జానా.

జానాని ఒళ్లో పెట్టుకునే ప్రక్కన స్టూలు మీద పెట్టిన సంచీని తీసి అందులోనున్న నక్క దోసకాయల పిందెలని తీసి వరుసగా పెట్టి జానా చేతిలో ఒక్కటి ఇచ్చింది. పినుల్లు తిప్పి పెట్టిన మారు చీరని దండెంమీద వేయడానికి ప్రక్కనే కొంచెం తోసిపెట్టింది. తర్వాత సంచీని తల క్రిందులుగా పట్టుకుని అందులోనున్న మూడు వడుల వేరు శనగ కాయలనీ పోసినప్పుడు దానితో బాటే ఒక కవరు పడింది.

"సరే, మీనా, అంబి ఎక్కడ? కనపడ్డంలేదే" అని చుట్టుప్రక్కల చూస్తూ "ఇది నీ దగ్గర ఇవ్వమని చెప్పింది గీత" అని కవరుని చాపింది బామ్మగారు.

ఇరవై ఏళ్లు నిండిన కూతురుని అంబి తోడుగా మాట్నీ షో చూడ్డానికి ఎంత దగ్గరలోనున్నా ఎలాగ సినిమాకి పంపుతానని తల్లి కోప్పడుతుందో ఏమిటో అన్న భయంతో కవరుని తీసుకుంటూ "ఏదో అది చదివిన నవలట. సినిమాగా వచ్చిందని పొద్దున్ననుంచి ప్రాణాలు తీసేశారు. ఇద్దరు కనులారాను. మాట్నీషో నేగదా......పోనియ్య అని పంపాను" అన్నారు గణేశయ్యగారు.

"ఓ ! సీరియల్ కథగా వచ్చిందే.....ఆ కథేనా అది.?..........పేరుని చూసాను......" అని ఒక పత్రిక పేరు, ఒక రచయిత పేరు మొదలైనవన్నీ వివరంగా అడిగింది బామ్మగారు. "ఇందు కోసమని పోయి పోయి పిల్లని ఎందుకు శనీ అని తిట్టుతున్నావు?..........నీకూ నాకూ సినిమా అంటే ఏమిటో తెలియదు. ఈ కాలపు పిల్లల సినిమా తప్పించి వేరే ఏమీ తెలీదు. మన పిల్లల ఎంతో నయం అనుకో........" అని కొడుక్కి బుద్ధి చెప్పేసి, "కవరులోది ఏమిటో చెప్పు— దాన్ని అడిగినప్పుడు, 'నాన్నే చెప్పుతారు' అని బూటకంగా ఇచ్చి పంపేసింది" అని గొణిగింది బామ్మగారు.

కవరుని విప్పి, కళ్లజోడు తీసుకు తగిలించుకుని అందులోనున్న ఒకే ఒక కాగితంలో క్లుప్తంగా వ్రాసిన విషయాన్ని చదువనారంభించినప్పుడు గణేశయ్యగారు చేతులు వణికాయి, ముఖమంతా గుప్పుమని చెమర్చి పెదిమలు వణికేయి. చదివి ముగించగానే తలయెత్తి ఎదురుగోడమీద వ్రేలాడిన గీత పెళ్లినాటి ఫోటోనే తీక్ష్ణంగా చూశారు...........

తల్లి దగ్గరగా కూర్చుని సుందరమైన స్థితిలో సంతోషంగానున్న గణేశయ్యగారు ముఖము హఠాత్తుగా చల్లబడింది ! కుర్చీ చేతిని గట్టిగా పట్టుకుని తల్లి ముఖాన్నే తదేకంగా చూడసాగారు. అతని చేతిలోని ఉత్తరం క్రింద జారి పడడంకూడా గమనించలేదు.

"ఏమి విపరీతం !" అని హడలిన బామ్మగారు, నేలమీద పడిన ఆ ఉత్తరాన్ని వెలుతురులో పట్టుకుని చదువనారంభించింది. ఆవిడ కళ్లద్దాలు లేకుండానే చదవగలదు !

"నా ప్రియమైన నాన్న, అమ్మ, బామ్మ మొదలయినవారికి,

ఈ ఉత్తరం వ్రాయటానికి ఆరునెలలు దీర్ఘంగా ఆలోచించి తీర్మానమైన ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాకనే సరియైన మనస్సుతోటే వ్రాస్తున్నాను. ఈ ఉత్తరం తర్వాత మీ నా

39వ పేజీ చూడండి

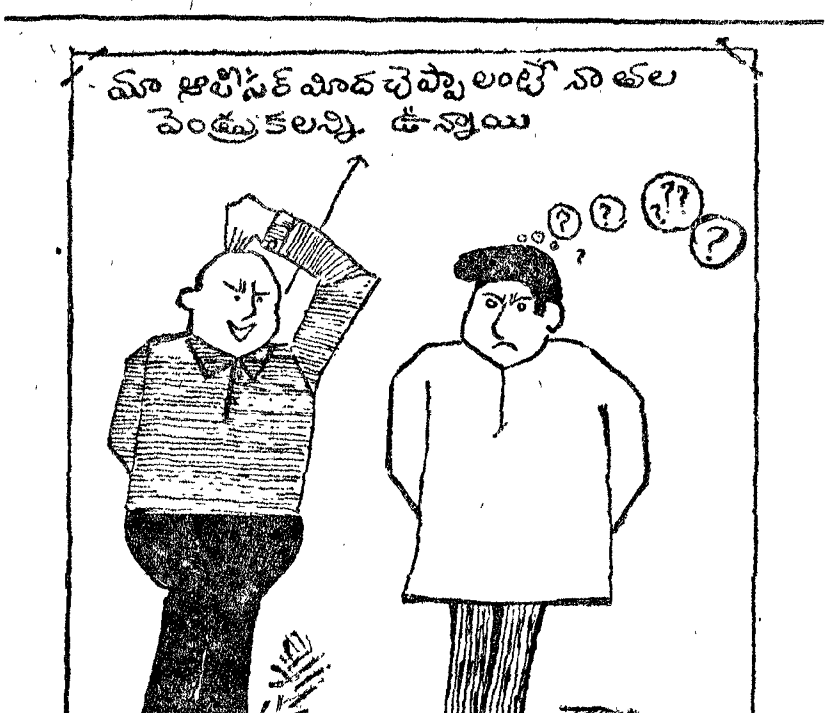

యుగసంధి

19 వ పేజీ తరువాయి

వాకూ ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు రాసటమో సంధిం చటమో కూడా ఎండి పోవచ్చునని తెలిసే వ్రాస్తున్నాను.

నాతో పనిచేస్తున్న హిందీ పండిట్ శ్రీరామచంద్ర న్నాయన్ని వచ్చే వారం రిజిస్టర్డు పెళ్లి చేసుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాను. నేను విధవనన్నది ఆయనకి తెలిసినదే. ఆరు నెలలు కాలంగా నేను ఆవేదనతో— ఒక పాపకరమైన కార్యం అన్న ఒక అర్ధంలేని అనుభూతితో— పోరాడే ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాను. పూర్తిగా తెలిసివుండి వైధవ్య వ్రతానికి కట్టుబడి ఉండనేరక, వేషం వేసుకుని తిరిగి తర్వాత చెడ్డ పేరుకి చోటిచ్చి కుటుంబాన్ని అవమాన పరచకుండా ఉండడమే సరైన పద్ధతని నేను తెలుసుకున్నాను. ఈ ముప్ఫయవ వయస్సులో— అన్ని పరీక్షలని భరించలేక— ఇంకా అయిదు సంవత్సరాలికి తర్వాత ఇదే నిర్ణయానికి రావాల్సి వస్తుందేమోనన్న భయంపుట్టి— ఇప్పుడే చేస్తే సరి అన్న నిర్ణయానికి వచ్చేశాను.

నా పని నా వరకూ సరైనదే! నేను తప్పు చేసినట్లుగానో, దీనికోసం విచారించాలనో, మీ దగ్గర క్షమాపణ కోరుకోవాలనో కూడా నాకు తోచలేదు. కానీ మీ బంధుత్వాన్ని, ప్రేమని వదులు కుంటున్నానే అన్న బెంగ కొన్ని సమయాల్లో ఎక్కువగా బాధిస్తోంది.......కానీ ఒక క్రొత్త జీవితం, ఒక క్రొత్త వెలుగుని సంపాదించి, ఒక క్రొత్త యుగ మనిషిగా సంచరించకోరుతున్నానన్న లక్ష్యసిద్ధితో— నేను పోదార్పుని— అంతులేని ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నాను.

ఈ కాలంలో ఎవరి మనస్సు ఎలా మారుతుందో చెప్పలేంపు. ఒకవేళ మీరు నా నిర్ణయాన్ని ఆదరిస్తే ఇంకా వారం ఉంది.........మీకు, మీ ప్రేమపూరిత ఆశీర్వాదాన్ని ఎదురుచూస్తున్నాను. లేకపోతే మిమ్మల్ని తలుచుకున్నంత వరకూ "గీత చచ్చిపోయింది" అని తలకి స్నానం చేసేయండి.

అవును, చాలా స్వార్థచింతతో చేసిన నిర్ణయమే. నా కోసం బావమ్మ తప్పించి వేరే ఎవ్వరుమాత్రం తమ సుఖాన్ని త్యజించి 'త్యాగం' చేశారు. ఎందుకు చేయాలి?

మీపై ఎప్పటికీ మారని ప్రేమ గొన్న,
గీత."

"ఏమిటో! ఇలాగ అయిపోయిందే!" అన్నది తప్ప వేరే ఏదీ చెప్పడానికి చెయ్యడానికి శక్తి లేక బెంగతో గ్రుడ్లప్పగించి చూసింది బావమ్మ గారు.

గ్లాసెడు
కిసాన్ స్క్వాష్‌తో
సేద దీర్చుకోండి
ఇది పండ్లతో తయారైన పానీయము

ఎంత రుచియైనది, ఉల్లాసం కలిగిస్తుంది, ఆరోగ్యకరమైనది. చెట్టున పండిన పండ్లతో చేసినది...విటమిన్లు పుష్కలంగా కలది. నారింజ, నిమ్మ మొదలైన ఆరు రకాలలో దొరుకుతుంది.

ఇండియాలో దొరికే స్క్వాష్‌లలో సాటిలేని ప్రఖ్యాతి, ప్రచారం గలది.

కిసాన్ ప్రోడక్ట్సు లిమిటెడ్ బెంగుళూరు.

SWT/KP-2606

"అది చచ్చిపోయింది. తలకి స్నానం చేయాల్సిందే అని నిర్దాక్షిణ్యమైన స్వరంతో దృఢంగా చెప్పారు గణేశయ్యారు.

బామ్మగారు నివ్వెరపోయింది. !

— తల్లి ఆలోచనకో, జవాబుకో, ఆజ్ఞకో ఉత్తరువుకో కాచుకోక ఆ 'తల్లిచాటు పిల్లవాడు' పుట్టి మొదటిసారిగా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చింది ఇదే మొదటిసారి.

"అలాగా చెప్తున్నావా" అను కళ్లు రెండు కన్నీటి చెరువులు కాగా, ముసలి హృదయం వాత్సల్యంతో ఆవేదనపడగా, హృదయంమీద చేయి పెట్టుకుని అడిగింది. బామ్మగారు.

"వేరే ఏమని చెప్పమని అంటావు ?....... నువ్వు పుట్టిన వంశంలో, ఈ కుటుంబంలో..... ....అయ్యో !" అని ఈ దారుణాన్ని కల్పన చేసుకోలేక బాధపడ్డారు గణేశయ్యారు.

"నేను పుట్టిన యుగమే వేరురా !" అన్న మాట బామ్మగారి నోటిలోకి వచ్చి నిలిచిపోయింది. అప్పుడే బామ్మగారికి ఒక అద్భుతమైన నిజం ఇంతకాలం తర్వాత అర్థమయింది.

"నా కొడుకు నా మాటకో నా ఆజ్ఞకో కాదు ఒక్క తల్లి ప్రేమవల్లే మాత్రం కాదు. నేను ఒక యుగానికి ప్రతినిధిని. అది ఒక్క తల్లి ఆచారమైన యుగం. నేను పుట్టినది శాస్త్రానికి భయపడి నడచిన కుటుంబంలో........ అదేలాగా తన కుటుంబమూ నడవాలి— నడిపించడం తన వల్ల కాకపోయినా నావల్ల అవుతుందన్న నమ్మకంతో ఆ యుగాన్ని ఆ ఆచార జీవితాన్ని గౌరవించడానికే నా మాటనీ నా పలుకునీ ఎదురుచూశాడు......."

అని తననిగూర్చి........ తన కొడుకు— మూర్ఖమైన నిర్ణయాన్ని గురించి, అనురాగానికి దూరమైన గీతని గూర్చి ఆలోచించి మౌనంగా గొంతు పెగలక కూర్చుండిపోయింది బామ్మగారు.

అప్పుడు అక్కడికి వచ్చి వారిని అట్టి విపరీత పరిస్థితిలో చిక్కుకోనిచ్చిన ఆ ఉత్తరాన్ని తీసి చదివిన పార్వతి "ఓసినీ. పాపిష్టి కూతురా..... నా తలమీద నిప్పు పెట్టావుకదా !.........." అని తలమీద మొత్తుకుని ఏడ్చింది.

బామ్మగారు, తన వయస్సుకి, తగిన నిదానబుద్ధితో ఆ ఉత్తరాన్ని తిరిగి చేతిలో తీసుకుని ఆ ఆఖరి పంక్తుల్ని చదివింది..........

"చాలా స్వార్థ చింతతో చేసిన, నిర్ణయమే. నా కోసం బామ్మ తప్పించి వేరే ఎవరుమాత్రం తమ సుఖాన్ని త్యజించి 'త్యాగం' చేశారు"— బామ్మగారికి 'చురుక్కు'మనింది..........పెదిమని, కరచుకుంది.

ఈ మాటల్లోని అర్థం మిగతావారికి అర్థమవదు. బామ్మగారికి అర్థమవుతుంది.

గీత, పద్దెనిమిదో సంవత్సరాన నుదుటి తిలకం చెరుపుకున్నట్లుగా, జుత్తులో అలంకరించుకునే పూవులని త్యజించినట్లుగా— 'అది దాని కర్మ' అని చెప్పి దాని దుఃఖాన్నే మర్చిపోలేదా, దాన్ని కన్న తల్లీ తండ్రీ? గీత ఇలాగ అయి వచ్చాకనేకదా పార్వతి, అంబినీ జానానీ కనింది !............

—దానికేమిటి అదే జీవించేవారి జీవితపు మార్గం.

జీవించవేరని గీత లోపల పెరిగి, చెదరి, ముగ్గి

యుగసంధి

మన్నయి పురుగు తొలిచినట్లు తొలిచి తొలిచి పుండుగా అయి కుప్పగా పడివున్న అనుభూతులను జ్ఞాపకాలని, ఊశలనీ కలలనీ వారు తెలుసుకోగలరా?

కానీ?.................

గీతలాగే— దానికంటే ఇంకా చిన్న వయస్సులో అర్థ శతాబ్దానికి ముందర ఉన్న హిందూ సముదాయపు వైధవ్యమనే దారుణాగ్నిలో చిక్కి జీవితాన్ని పోగొట్టుకుని, జ్ఞాపకాలన్నియున్నా ఆ కలలన్నీ కన్నటువంటి, ఆ ఆశలన్నీ చంపుకున్న గౌరి బామ్మగారు, అవన్నీ గీతలో చూడకనో, చూసీ గ్రహించకుండానో ఉండగలదా?

అందువల్లే గణేశయ్యారులాగో, పార్వతమ్మలాగో— గీత ఇలాగ నడుచుకుంటోంది అని ఎరిగి ఆమెని అసహ్యించుకు త్యజించడానికో, దూషించి శపించడానికో వీలవక "అయ్యో, ఏమిటో ఇలాగయిపోయిందే, ఇలాగయిపోయిందే" అని చేతుల్ని మనస్సునీ నలుపుకుని బాధపడిపోతోంది బామ్మగారు.

ప్రొద్దుగ్రుంకి దీపాలు పెట్టే వేళలో మాట్నీ షోకి వెళ్లిన మీనా, అంబి ఇంటికి

ప్రఖ్యాత కథారచయిత ఓ హాస్యనిని ఎవరో కథ రాయడమెట్లాగని అడిగారు. అందుకతను "అదేమంత కష్టమైన పని కాదు. కథ ముగింపు ముందురాసి తరువాత కథ మొదలు పెట్టు" మన్నాడు.

ప్రకాశం (అనంతపూర్)

తిరిగారు. వీధి మెట్టుమీద కాలుతీసి పెట్టిన అంబి, సావిట్లో ఈజీ చైర్‌లో చారగిలబడి పడుక్కుని దీర్ఘచింతనలో మునిగివున్న బామ్మగారిని చూడగానే చటుక్కున ఆగి తిరిగి వెనక్కి వచ్చి మీనాతో,

"బామ్మే.........." అని రహస్యంగా హెచ్చరించాడు.

"ఎక్కడ? లోపల ఉందా? సావిట్లో ఉందా?" అని కొంచెం వెనక్కి తగ్గి నిలుచుంది మీనా.

"సింహాసనంలో జారగిలబడి నిద్రపోతోంది...." అన్నాడు అంబి.

మీనా భుజంమీదుగా 'స్టైలుగా' మడతలు పెట్టి వ్రేలాడదీసుకున్న పమిటని సరిగ్గా విప్పి లాగి నడుములో దోపుకుని, పై దుస్తులు సరిగ్గా ఉన్నవా అని ఒకసారి చూసుకుని తర్వాత తలదించుకుని సాధువులాగా లోపలికి దూరింది.

లోపలికి వచ్చాకే బామ్మ నిద్రపోవటంలేదు అని తెలిసింది. తండ్రి ఒక ప్రక్క కుర్చీలలోనూ, తల్లి ఒకప్రక్క ముఖంమీద పైట చెరగు కప్పుకుని ఏడుస్తూ ఒక మూలపడి ఉండటం ఏమి విపరీతమో ఏమిటో అర్థం అవక ఇద్దరూ నిశ్చేష్టులయి నిలుచుండిపోయారు.

అప్పుడు జానా నవ్వుతూ అంది దగ్గరికి వచ్చి గెత్తుకుంటూ వచ్చింది.

"బామ్మ పక్క దోసకాయ పిందెలని కోసుకొచ్చింది........" అన్న జానా మాటలు వినగానే బామ్మగారు మీనాని తిరిగి చూసింది.

"ఎప్పుడొచ్చారు బామ్మా?" అని అడిగి, "ఏమిటి విషయం? ఇదంతా ఏమిటి?" అని సైగతో అడిగింది మీనా.

బామ్మగారి కళ్లు చెరువులయాయి. మీనాని చూడగానే ఆవిడకి ఇంకో విషయం— గణేశయ్యారు గీతని తల కొట్టుకుంటూ గావించుతానన్న దానికి కారణం, పార్వతమ్మ గీతని శపించిన న్యాయావేశం రెండూ— అర్థమయింది బామ్మగారికి.

అక్కడే పడివున్న ఆ ఉత్తరాలు మీనా తీసి చదివింది.

"దాన్ని నువ్వు చదవవద్దు" అని అపుదామని అనుకుంది బామ్మగారు. తర్వాత కానీ ఎందుకో 'చదవనియ్యి' అని తలచి మీనా, ముఖాన్నే నిశితంగా అవలోకించింది.

మీనా ముఖం అసహ్యంతో చిట్లించుకుంది.

"ఓసినీ నువ్వు నాశనమయి పోతావే" అని తిట్టుకుంటూ తిరిగి ఉత్తరాన్ని చదివింది. దాని భుజాలమీదుగా కాళ్లెత్తి నిలుచుని, ఉత్తరాన్ని చదివిన అంబి కూడా ఆముదం తాగినట్లుగా ముఖాన్ని మార్చుకున్నాడు.

ఇల్లే శూన్యమయింది. వూరంతా ప్లేగు వ్యాధి వ్యాపించి ఉన్నప్పుడు ఇంట్లో ఒక ఎలుక చచ్చి పడి ఉంటే చూసినవారిలాగా ఒక్కొక్కరూ చాలా ఇరుకునపడి ఇంకొకరి ముఖం చూడసాగారు.

రాత్రి పూర్తిగా గౌరి బామ్మగారు నిద్రపోలేదు. తినలేదు. సావిట్లోని ఈజీచైరుని వదలి లేవనూ లేదు.

కొడుకుని చూసి, కోడలుని చూసి, మిగిలిన మనుమల్ని చూసి, గీతని తలుచుకుని దీర్ఘంగా వూపిరి వదలుతూండింది.

అలవాటుకి వ్యతిరేకంగా సన్ను పంపటానికి బస్సుస్టాండుదాకా వచ్చి, బస్సు బయలుదేరే సమయానికి కొంగుతో కళ్లు తుడుచుకున్నావే గీతా! దుమ్ము పడిందేమోననుకున్నాను.

"ఏమిటే ఇలాగ చేశావు ! ఏమిటే ఇలాగ చేసేశావు!" అని పదేపదే తనలో తాను చింతించి చింతించి ప్రశ్నించుకుంది.

ప్రొద్దు పొడిచే వేళకి కొంచెం ముందుగా తనకే తెలీకుండా కళ్లని మూసింది. కళ్లు మూసి కళ్లు తెరచినప్పుడు మాయగా తెల్లవారింది.

వీధి మెట్లుతలుపు వారగా చేతిపెట్టెతో వచ్చికాచుకున్నాడు వేణాయుధం.

కళ్లు తెరచిన బామ్మగారు— జరిగిన సంగతంతా కల అవకూడదా అని తలచుకుని ముగించేలోగా 'ఇది నిజం !' అన్నట్లుగా ఆ ఉత్తరం మట్టాలు మీద పడివుంది.

ఆ ఉత్తరాన్ని తీసి తిరిగి చదివింది బామ్మగారు. అప్పుడు గదిలోనుంచి వచ్చిన గణేశయ్యారు రాత్రి అంతా ఇదే జ్ఞాపకంగాపడి రోదిస్తున్న తల్లిని ఓదార్చనెంచి "అమ్మా అమ్మా ! వేణాయుధం వచ్చాడు..........అదే చచ్చిపోయిందని

తలుచుకు వెళ్ళలో మునుగినాగాగా..." అన్నారు.

"నోరు ముయ్యరా........." అని అరిచి లేచింది బామ్మగారు.

"తెలవారీ తెల్లవారకుండా దయ్యంపట్టినట్లు ఏవిటా మాటలు? ఇప్పుడేం జరిగిందని దాన్ని చావమంటున్నావురా........?" అని అడిగింది, భరించనేరని శోకంతో ముఖమంతా ఎర్రబడి బాధపడి గట్టిగా రోదించింది బామ్మగారు. తర్వాత ఎర్రబడ్డ కళ్ళని తెరుచుకుని కోపంతో అడిగింది.

"ఏవిటిరా తప్పు చేసింది అది?....ఏం తప్పు చేసింది, చెప్పు?" అని తన తల్లి అడగడంచూసి, గణేశయ్యరుకి ఒక్క క్షణం ఏమీ అర్థంకాలేదు.

"ఏం తప్పా?.....ఏవిటమ్మా మాట్లాడు తున్నావు నువ్వు? నీకు పిచ్చి పట్టిందా ఏవిటి? అని అరిచారు గణేశయ్యరు.

తర్వాత క్షణం తన స్వభావ ప్రకారం నిదానంగా కొడుకు ముఖాన్నే చూస్తూ శాంతంగా ఆలో చించింది. బామ్మగారు. తన కొడుకు తన దగ్గర ఇలాగ మాట్లాడటం ఇదే మొదటిసారి !

బామ్మగారు చిన్న గొంతుకతో నిదానంగా చెప్పింది.

"అవునురా నాకు పిచ్చేను........ఇప్పుడు పట్ట లేదురా....ఇది పాత పిచ్చే. తీర్చనేరని పిచ్చి— కాని నా పిచ్చి నాతోటే పోనియ్యి! ఆపిచ్చే దానికి 'భడేలు' మని తేట తెల్లమయిందంటే, దానికి ఎవరేంచేస్తారు.? అదేచెప్పేసిందే—నా పని నా మట్టుక్కి సరి, వేషం వేసి ఆడి చెడ్డపేరు తెచ్చుకోకుండా న్యాయంగానే చేసానని......"

"అందువల్ల సరి అవుతుందా దాని పని?" అని ఖండిస్తూ మాట్లాడారు గణేశయ్యరు. దాని పని దాని మట్టుకు సరి అయినదే అంటుందే అది..........దానికేం చెప్పుతావు?" అని అర చేతితో గుద్దుకుంటూ అడిగింది బామ్మగారు.

"శాస్త్రం చెడిపిన దరిద్ర దేవత.......ఆచార మైన కుటుంబం పేరు చెడిపిన శని.....చచ్చి పోయిందని తలకి స్నానం చేసెయ్యి అన్నాను" అని పళ్ళను కొరుక్కుని అరిచారు గణేశయ్యరు.

బామ్మగారు ఒక్క క్షణం తననీ తన ఎదురుగా నిలుచున్న కొడుకుని వేరే ఎవరో లాగా తప్పించు కుని నిలుచుని చూసి, ఒక విరక్తి నవ్వుతో చెప్పింది.

"మన శాస్త్రం.......ఆచారం ! అలాగయితే నువ్వు ఏంచేసి ఉండాలో తెలుసా? నన్నేవిటి చేసింది తెలుసా ఆ శాస్త్రం.......అప్పుడు నువ్వు పాలు త్రావే పసివాడివిరా........ నాకు వయస్సు పది హేనేరా ! నా కొడుకు నా ముఖంచూసి దెయ్యంని చూసినట్లు గోలపెట్టేవాడివిరా.......!

కన్నతల్లి దగ్గర పాలు త్రాగలేక పిల్లవాడు గోలపెట్టేటట్లు అరిచే వాడివిరా, దగ్గరకివస్తే భయంతో ఏడ్చేవాడివి .... అలాగ నన్ను, కర్మకి మూల్లో కూర్చో పెట్టేశారురా ! ఆ ఘోరాన్ని నువ్వు ఎందుకని గీతకి చెయ్యలేదు?.... ఎందుకు చెయ్యలేదు చెప్పు?" అని తన కళ్ల నుండి కన్నీరు కారగా అడుగుతుంటే, గణేశయ్యరు కళ్ళని నలుపుకున్నారు.

ఆవిడ తిరిగి మాట్లాడసాగింది.

"ఏ శాస్త్రం దాన్ని రంగు చీరలు కట్టుకోమని చెప్పిందా? జడని అల్లుకుని ముడివేసుకుని బడికి వెళ్లిరమ్మందటరా? తన కడుపుకి తానే సంపా దించుకుని తినమని చెప్పిందా? దీని కన్నింటికీ నువ్వు నన్ను అనుమతి అడిగినప్పుడు నేను సరే నన్నాను. ఎందుకు?.......కాలం మారుతూ వస్తోంది. మనుష్యులూ మారాలనే కదా ! నాకు నువ్వున్నావు ! ఇల్లూ పొలమూ ఉండింది. ఆ కాలమూ అలాగ ఉండింది. గీత చేయాలనుకున్నది మనప్పలో కూడా అనుకోనేరని యుగం అది. అప్పుడది సాధ్యం గానూ ఉండింది. ఇప్పుడు సాధ్యం కాదురా.....నాకు ఆ స్థితి అర్థమవుతోంది. నువ్వు పిల్లాజెల్ల లతో జీవించేవాడివి వారికి రేపు శుభకార్యాలూ అవీ చేయాలి. అదీ అర్థం చేసుకునే కదా రాసింది— ఏ శాస్త్రం దాన్ని జీవించనిస్తుందిరా? దానికి అది వద్దనుకుంది. కాని ఒరేయ్ గణేశా...... నన్ను మన్నించుకోవాలిరా — నాకు అది కావాలి ! అదేరా కావాలి..... నాకు ఇంకమీద వేరే ఏం కావాల్సి ఉంది! నా శాస్త్రం నాతోపాటే ఉండి ఈ కాయంతోటే మండనీ..... అందువల్ల మీరు బాగా ఉండండి.... నేను వెళ్ళుతున్నాను....... గీతతోపాటే వెళ్లిపోతాను. అదే మంచిది.. దానివల్లన నువ్వు లోలోపల తృప్తి చెందవచ్చు — ఆలోచించి చూడు. లేకపోతే దానితో బాటు కలిపి నాకూ ఒక మునక మునిగెయ్యి నే వస్తాను" అని చెప్తుతూ మారు చీరని చుట్టి కాకి సంచీలో దూర్చుతూ లేచి నిలుచుంది.

"అమ్మా ! ఆ........" అని చేతులని జోడించి ధార ధారగా కన్నీరు కార్చారు గణేశయ్యరు.

"పిచ్చివాడా!— ..... ఎందు కేడుస్తున్నావు ? నేను చాలా యోచించే ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఏంచేసినా అది మన పిల్లరా" అని మెల్లగా చెప్పి "పార్వతీ నువ్వు ఇల్లు బాగా చూసుకో........" అని అందరి దగ్గరా వీడ్కోలు పుచ్చుకుని బయలు దేరింది బామ్మగారు.

"నేను వెంటనే వెళ్లి గీతని చూడాలి" అని తనలో తానే చెప్పుకుని తిరిగినపుడు వీధి మెట్ల దగ్గర నిలుచున్న వేలాయుధాన్ని చూసింది బామ్మ గారు.

"నువ్వు వెళ్లవయ్యా.....నేను అవసరంగా స్టేష నుకి వెళ్లాలి" అని వాడికి నాలుగణాలు ఇచ్చి పంపే సింది.

"ఇంకమీదట పిడికిక్కడ పనిలేదు— దాని కేమిటి? ప్రపంచంలో ఏవేవేమిటో మారు తున్నాయి.! నేను ఒక మంగలిని కూడా మార్చుకో కూడదా?" అని అనుకుని నవ్వుకుంటూ, నడ్డు మున సంచీ పెట్టుకుని వీధి మెట్లు దిగిన బామ్మగారు ఒక్కసారి తిరిగి నిలుచుని "నేను వెళ్లి వస్తాను" అని మళ్లీ వీడ్కోలు తీసుకుంది.

అదుగో, ప్రాతఃకాలపు లేయెండలో, వేడిలేని మట్టి బాటలో పాదాల్ని మోపి మోపి ఆన్ని ఒక ప్రక్కన ఒరిగి ఒరిగి నడిచి వస్తున్న బామ్మగారి విగ్రహం. ★

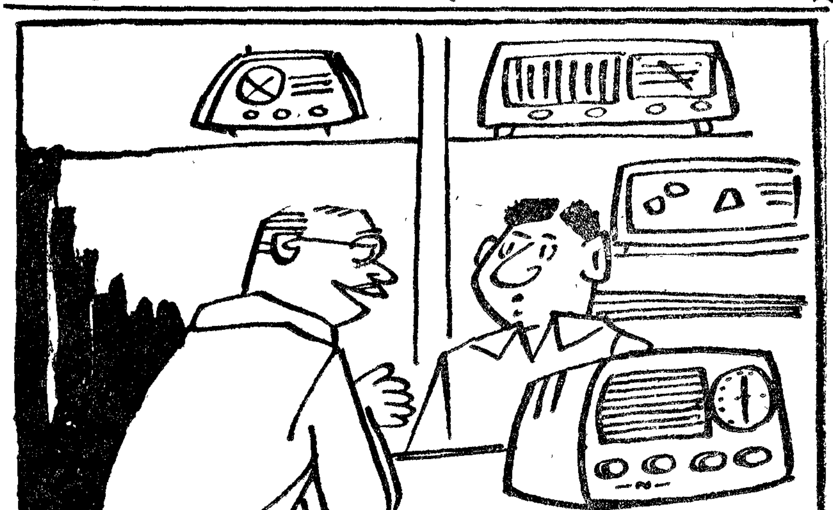

"బాబూ! ఇచ్చినదానికి పదో, పాతికో తగ్గించుకొని... ఈ రేడియో తీసుకో ! నీకు పుణ్యముంటుంది ! నిన్ననే మా పక్కింటివాళ్లు రేడియో కొనుక్కున్నారు!!"